

Syrjäkylien haurastuva materia

<https://doi.org/10.30677/terra.125212>

Karjalan tutkimuslaitoksen monitieteinen tutkimusryhmä on seurannut kahden pohjoiskarjalaisen kylän, Sivakan ja Rasimäen, vaiheita 1970-luvulta alkaen. Niistä on julkaistu viisi tutkimusraporttia kymmenen vuoden välein. Kyliä ihmisineen ja ilmiöineen on tarkasteltu muun muassa rakenneteoreettisesta, fenomenologisesta ja konstruktionistisesta näkökulmasta. Tämä pitkä seurantatutkimus on ainutlaatuinen kotimaassa ja kansainvälisesti.

Tutustuin kyliin ensimmäisen kerran tutkimuksen viidennessä vaiheessa noin kymmenen vuotta sitten. Tutkimusryhmämme aloitti kenttätönsä eräänä koleana arkipäivänä 24. kesäkuuta. Rasimäen kyläläiset viettivät silloin Johanneksen, Herran edeltäjän ja kastajan, syntymäjuhlaa eli luterilaisittain juhannusta. Meidät otettiin kuitenkin kohteliaasti vastaan ja osallistuimme kyläjuhlien anteliaaseen ruokatarjoiluun sekä karjalankieliseen ohjelmaan. Rasimäki on suojärveläisten siirtokarjalaisten raivaama asutuskylä, jonka vakituista asukkaista ja kesäasukkaista useimmat kuuluvat ortodoksisen kirkkoon ja puhuvat isovanhempiensa tai vanhempiensa äidinkieltä, varsinaiskarjalaa tai livviä eli aunuksenkarjalaa.

Juhlien jälkeen tutustuin Rasimäen kyläläisten koteihin, joissa menetetty Karjala oli tehty näkyväksi esineiden ja kuvien avulla. Evakkomatkan lähtöpaikasta kertoivat muiden muassa ikonit ja entisen kotiseudun kartat sekä haalistuneet valokuvasuurennot Suojärvellä ennen sotia sijainneista

kirkoista. Näiden kuvien ja esineiden avulla oli pidetty mielessä lähtöpaikkoja ja tuotettu niitä koskevia uusia tulkintoja.

Nyt kymmenen vuotta myöhemmin ajattelen, ettei Rasimäen kotien aineellisen kulttuurin merkitys rajoitu pelkästään siihen, että sen avulla tuotetaan diskursseja siirtokarjalaisten lähtöpaikasta tai asettumisesta uuteen paikkaan. Fyysinen ympäristö esineineen, rakennuksineen, eläimineen, metsineen ja maineen myös vaikuttaa siihen, mitä on ja tapahtuu. Ei-inhimillinen mutta vitaalinen materia jättää jälkensä jokaisen arkiseen elämään. Se voi aktivoida tunteita tai tunnetiloja, jotka ovat kehollisia ja kytkeytyvät yksilöiden henkilöhistoriaan ja heidän elämänvaiheidensa kulttuurisiin ja sosiaalisiin konteksteihin. Tosin isovanhempien tai vanhempien Karjalan liitolta saaman *Raivaajan ja rakentajan kunniakirjan* merkityksen herättämää tunnetta voi olla vaikea sanoittaa; onko se haikeutta vai ylpeyttä?

Tulevana vuonna käynnistyvässä kylätutkimuksen uudessa vaiheessa tarkastelen siirtokarjalaisten viljelyskylän ja korpimetsiä kaataneiden metsätyömiesten asuinkylän elämänmuotojen materiaalisia merkkejä nykyisessä kylämaisemassa ja pihapiireissä. Rasimäelle ovat leimallisia tyyppiirustuksen sotien jälkeen rakennetut kodit, jotka poikkeavat evakkoperheiden lähtöpaikoille tyypillisistä hirsirakenteisista karjalaistaloista, joissa eläinsuojat sijaitsivat asuintilojen kanssa saman katon alla. Itse rakennettu rintamamiestalo navetoineen

ja piharakennuksineen tarjosi uuden elämänmallin ja toimeentulon. Asutustilojen aika jäi kuitenkin lyhyeksi. Kun rakentamisprojekti oli saatu valmiiksi, ja sen kunniaksi oli hankittu kylässä kiertelevältä kaupustelijalta ilmavalokuva talosta ja pihapiiristä, oli tullut aika luopua lypsykarjasta ja viljelyksistä. Jäljelle ovat jääneet asutustoiminnan haurastuvat, tunteita herättävät aineelliset puitteet. On pihasauha, jossa ensin asuttiin, isän tekemät ruokapöytä ja penkit sekä äidin kutomat räsymatot, joiden raitoja lapsena ihailtiin.

Myös Sivakassa sähkövalojen historia jäi lyhyeksi. Kylätutkimuksen ensimmäisen vaiheen vuonna 1973 julkaistussa raportissa todetaan, ettei useimmissa kodeissa ole sähköä eikä vesijohtoa. Yhdessäkään talossa ei ole kylpyhuonetta tai wc:tä. Raportissa kuvataan ahtaita, kosteita ja vetoisia asuimisoja, hygienian puutetta sekä raskaan ruumiillisen työn ja epäterveellisen ravinnon aiheuttamia lukuisia terveysongelmia. Näinkin tässä maassa on

eletty vain muutama vuosikymmen sitten. – Nykyisin asuinrakennusten paikkoja yhdistää mutkitteleva hiekkatie, jota pajut ja pujot reunustavat.

Kiitos kaikille *Terran* vuosina 2020–2022 kirjoittaneille. On ollut ilo tutustua maantieteen ja lähitieteiden rikkaaseen tutkimuskenttään. Ilman hyviä tekstejä ei synny hyvää lehteä. Parhaat kiitokset *Terran* toimitusneuvostolle, jonka tietoja ja taitoja olen hyödyntänyt lehden jokaisessa numerossa. Kiitos myös muille *Terran* käsikirjoituksia arvioineille asiantuntijoille. Erityiset kiitokset *Terran* toimitukselle, toimitussihteeri Oskar Rönnergille, taittäjä Leeni Herralalle sekä kirja-arvioita toimittaneille Katariina Kotilalle ja Anna Hakalalle. Oli mukavaa työskennellä kanssanne.

MAARIT SIRENI
Terran päätoimittaja
2020–2022